

... alebo o tom, ako nám Pán vopred pripravil cesty.

Keď Kristus kráčal s učeníkmi do Emauz, „*počnúc od Mojžiša a všetkých Prorokov, vykladal im, čo sa naňho v celom Písme vzťahovalo*“ (Lk 24, 27). Neskôr Pavol napíše, že „*tak bol zákon naším vychovávateľom pre Krista, aby sme boli ospravedlnení z viery. Ale keď prišla viera, už nepodliehame vychovávateľovi*“ (Gal 3, 24-25). Mojžiš pripravoval ľud Izraela na príchod Mesiáša, Krista. Ako to ale bolo s ostatnými národmi? Mali aj oni svojich Mojžišov?

Starovekí kresťania považovali gréckeho filozofa Platóna za *Mojžiša Pohanov*. Theophilus Gale vo svojom štvorzväzkovom diele *Nádvorie pohanov*, ktoré vyšlo v polovici sedemnásteho storočia, vyvracia deistickú ideu prírodnej teológie, predstavu, že teológia mimo Izraela a kresťanstva sa zrodila čisto z prírody. A nie je zďaleka prvý!

Žid Aristobulos tvrdí, že Platón starostlivo sledoval inštitúty Židov, a to isté opakujú Klement aj Eusebius. Všetci tvrdia to isté o Pytagorovi. Tertulián vo svojej Apológii dokonca tvrdí, že všetci básnici a sofisti čerpali z prorokov.

Hermippus zo Smyrny, ktorý píše o živote Pytagora, hovorí, že „veľa vecí preniesol zo židovských inštitúcií do svojej vlastnej filozofie“ a nazýva ho „*napodobňovateľom židovských dogiem*“. Grotius tvrdí, že Pytagoras žil medzi Židmi.

Hovorí sa, že Numenius povedal: „*Čo je Platón okrem Mojžiša pogrécťujúceho?*“ Platónove vlastné spisy naznačujú, že si od Židov požičal Boha, jeho povahu, uctievanie, stvorenie. Konkrétne platónske myšlienky sú odvodené od zjavenia. Keď Platón hovorí o „*pravdepodobnej bájke*“, myslí tým „*židovskú tradíciu*“. Gale tvrdí, že Platón sa stretol so Židmi počas pobytu v Egypte. Židovské myslenie sa u Platóna neobjavuje explicitne, pretože Platón zámerne zakrýval jeho zdroj, pretože Židia boli opovrhovaní, aby získal väčšiu slávu pre seba, aby uspokojil Grékov. (zdroj: internet)

Ale čo iné národy? Majú aj oni svojich mojžišov?

V prípade Ameriky sa usudzuje, že dobyvatelia a španielski kňazi mali oveľa ľahšiu prácu, ako sa očakávalo, pri úsilí obrátiť Aztékov a Mayov na kresťanstvo, a to kvôli mnohým podobnostiam medzi postavami Ježiša Krista a stredoamerického boha Quetzalcoatla. Tvrdí sa, že tieto podobnosti uľahčili konverziu, pretože Aztékovia a Mayovia považovali vieru v Ježiša za rozšírenie vecí, ktoré už poznali, na rozdiel od úplného odklonu od ich tradičnej viery. Pre mnohých Stredoameričanov bol Quetzalcoatl opereným hadím bohom, ktorý hral rozhodujúcu úlohu pri stvorení ľudstva, ako aj v každodennom živote. Porovnanie Quetzalcoatla a Ježiša Krista odhaľuje následné podobnosti: božstvo hrajúce veľkú úlohu pri stvorení ľudstva, božstvo, ktoré prestupuje medzi zemou a nebom, božstvo spojené s chlebom života, božstvo pomáhajúce mŕtvym, božstvo prelievajúce vlastnú krv, aby zachránilo osud ľudstva, božstvo umierajúce na strome, božstvo vzkriesené a hrajúce úlohu pri znovuzrození zosnulého, božstvo, ktoré je spojené so svetlom a slnkom a ďalšie. (zdroj: internet)

A čo Ázia?

Mojžišom Ázie by celkom dobre mohol byť Budha. Vskutku jeho učenie je, podobne ako bol u Židov Starý zákon, niečo ako postúpenie na samé hranice toho, čo je možné človeku bez Krista, bez natiahnutej Božej Ruky zhora. Filozofia, navyše sama osebe bez nejakého zvláštneho boha – *bezbožné náboženstvo*, dalo by sa povedať – privádza človeka do presne tej pozície, kedy si na jednej strane uvedomuje bezvýhodnosť pozemského života, na druhej strane sa v praxi neodvažuje dúfať v nirvánu, isto nie v tomto živote, pretože predstava tak úplného vyhasnutia, že

vlastne zanikne aj sama osobnosť človeka a sám človek sa rozplynie v ničote, je príliš nepredstaviteľná aj pre oddaného budhistu. A práve toto je okamih pre Evanjelium, pre zvesť o tom, že je tu Boh, ktorý pripravil východisko a riešenie pre práve túto situáciu a že hoci „*ľuďom je to nemožné, ale Bohu nie. Lebo Bohu je všetko možné*“ (Mk 10, 27). Na rozdiel od Platóna či Quetzalcoatla však v tomto prípade nevieme, či sme ako kresťania dokázali náležite rozpoznať túto pôdu, ktorú nám Boh v Ázii pripravil.

Má Boh svojho mojžiša / mojžišov aj v dnešnej dobe? Som náchylný veriť, že áno. Len možno znova akosi zlyhávame v jeho rozpoznaní. Možno príliš konfrontačne a s nepriateľstvom hľadáme na to, čo by malo byť našou pomocou a pripravenou pôdou.

V istom zmysle o tom je požiadavka *inkulturácie* Druhého vatikánskeho koncilu, hoci to nie je nič nové. Inkulturácia nie je niečo vonkajšie – oblečiem sa ako oni, budem hovoriť ako oni, naučím sa ich jazyk a využijem nejaké ich zvyky. Láma Yongden s iróniou opísal takýto druh povrchnej a vo svojej podstate necitlivej „*inkulturácie*“ zo strany protestantských misionárov v Tibete: „*Pani Pearyová jako by docházela trpělivost, jen stěží se přemáhala. „To jsou nesprávné názory,” prohlásila. „Peklo a ráj je strašná skutečnost. Ti, kdo popírají jejich existenci, se o tom jednoho dne přesvědčí ke svému neštěstí. Koního vydal svého jediného Syna na smrt, aby nám byly naše hříchy odpuštěny a my mohli vejít navěky do jeho ráje. Ti, kdo nepřijmou jeho dar na tomto světě, budou hořet věčně na onom.” „Ach,” zvolal Mipam, „to je ošklivé, hrozně před smrtí, zabránil jsem, aby nebyli prodáni řezníkovi, a byl jsem velmi smutný, že jsem neměl dost stříbra, abych jich mohl koupit víc a zachránit je také. A pak, mylíte se, nemůžeme zůstat věčně v pekle nebo v ráji, protože i tam musíme jednoho dne zemřít, zrovna jako zde, a jakmile zemřeme, narodíme se znovu tam, kam nás zavedou plody našich skutků. Co jste to říkala o Končogovi? Končo nemá syna. Končo není osoba, to je jméno, kterým je zároveň označen Buddha, jeho učení i řeholní řád. Proto my říkáme Končo sum.” „Končo není to, co říkáte,” opravila ho pani Pearyová. „Je to Stvořitel nebes, země, všeho, co je. Jeho Syn přišel na zem, aby spasil hříšníky...” „Omyl, omyl, cam kušo,” protestoval Mipam. „Nejste Tibetanka, vím přece líp než vy, co znamenají slova mé řeči.” „Musíme mu dát brožury, aby si je přečetl a pochopil. Arture, dej mu také evangelium svatého Jana.” „Ano,” odpověděl pan Peary. Pak ta dobrá pani zanotovala k Mipamovu velkému úžasu podivnou píseň s tibetskými slovy, ale melodie v sobě neměla pranic tibetského“ (Láma Yongden, *Mipam, láma s paterou moudrostí*).*

Skutočná inkulturácia je niečo omnoho hlbšie. V podstate znamená rozpoznať *mojžiša* daného národy, kultúry, pôdy, ktorú pred nami pripravil Pán svojmu Evanjeliu – a potom, ako Filip, „*počnúc týmto miestom ..., zvestoval mu Ježiša*“ (Sk 8, 35). Alebo ako hovorieval zakladateľ Skautského hnutia lord Baden-Powell: „*Úlohou skautingu je objaviť v každom chlapcovi to, čo je dobré a pomôcť mu rozvinúť to.*“ Obdobne inkulturácia a evanjelizácia by mali byť o tom, rozpoznať tohto „*mojžiša*“ v danej kultúre, spoločnosti, jednotlivcovi, najst' pôdu, ktorú Boh pre nás vopred pripravil – a potom už len napomôcť, aby sa to dobré a hodnotné rozvinulo do svojej plnosti, ktorou je Kristus. Ale to vyžaduje najprv pozorne počúvať, poznať a pochopiť toho druhého, či už je to človek, doba, kultúra, národ, filozofia, čokoľvek. Evanjelizácia sa vskutku začína počúvaním!